

मानवअधिकार सन्धि अनुगमन समन्वय समितिद्वारा २०६३ वैशाखमा प्रतिनिधिसभाका सदस्य र राजनीतिक दलहरूलाई बुझाइएको 'नेपालले तत्काल अनुमोदन गर्न आवश्यक महासन्धिहरूको सूची'

क्र. सं.	महासन्धि	नेपालले हस्ताक्षर गरेको मिति	महासन्धिको प्रमुख व्यवस्था	महासन्धि अनुमोदन किन ?
१.	महिला विरुद्ध हुने सबै किसिमका भेदभाव उन्मूलन सम्बन्धी महासन्धिको ऐच्छिक आलेख, १९९९	१८ डिसेम्बर २००१	<ul style="list-style-type: none"> यो इच्छाधीन आलेखले महासन्धिको अनुगमन प्रणालीको विकास गरी महिलाको मानवअधिकारको व्यवहारमा अनुभूति गराउने संयन्त्रको विकास गरेको छ। यस आलेखले व्यक्तिगत उजुरी प्रक्रिया र अनुसन्धान प्रक्रियाको विकास गरी महिलाको मानवअधिकार उल्लंघन भएमा राष्ट्रको कानुनी निकायबाट न्याय प्राप्त नभएमा अन्तर्राष्ट्रिय न्यायालयको ढोका खोली दिएको छ। जसले गर्दा राष्ट्रस्तरमा नै महिला महासन्धिद्वारा न्याय दिन उत्प्रेरित गरेको छ। 	महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारको भेदभाव उन्मूलन गर्ने महासन्धिलाई २०४७ को जनआन्दोलनपश्चात् अन्तरिम सरकारले नै अनुमोदन गरी महिलाको मानवअधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धनमा राजनैतिक र कानुनी प्रतिबद्धता देखाई सकेको, हाल उक्त महासन्धिको इच्छाधीन आलेख २००० समेत आइसकेको परिप्रेक्ष्यमा उक्त इच्छाधीन आलेखको अनुमोदनको अपरिहार्य छ।
२.	सशस्त्र संघर्षमा संलग्न बालबालिकाको अधिकार	८ सेप्टेम्बर २०००	<ul style="list-style-type: none"> सशस्त्र संघर्षमा बालबालिकाको अधिकार बारेमा व्यवस्था: राज्यको सशस्त्र सेनामा भर्तिको लागि १८ वर्ष पूरा गर्नु पर्ने 	नेपालको वर्तमान सशस्त्र संघर्षबाट बालबालिकाको संरक्षण गर्न

क्र. सं.	महासन्धि	नेपालले हस्ताक्षर गरेको मिति	महासन्धिको प्रमुख व्यवस्था	महासन्धि अनुमोदन किन ?
	महासन्धिको ऐच्छिक आलेख, २०००		<ul style="list-style-type: none"> ● महासन्धिको प्रावधान विपरीतको कार्यका सम्बन्धमा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग प्राप्त गर्न । 	
३.	यातना तथा अन्य क्रुर अपमानजनक व्यवहार विरुद्धको महासन्धिको ऐच्छिक आलेख, २००२	हस्ताक्षर गरिएको छैन	<ul style="list-style-type: none"> ● यातना विरुद्धको उपसमितिको व्यवस्था जसले सजिलैसँग नियमित र आवधिक रूपमा राज्यका बन्दीगृहहरूको भ्रमण गर्दछन् ● राष्ट्रिय स्तरमा पनि अनुगमन संयन्त्रको निर्माण गर्ने ● राज्यलाई सुझाव र सिफारिस दिने 	नेपालमा मानवअधिकारवादीलाई बन्दीगृहहरूमा पहुँच नभएका कारणले बन्दी बनाइएका व्यक्तिहरूको स्थिति अज्ञात रहेको छ र गैरन्यायिक बन्दीगृहहरूको प्रयोग भइरहेकोले यस ऐच्छिक आलेखमा ती क्रियाकलापहरूका विरुद्ध चाल्नु पर्ने कदमहरूको व्यवस्था गरिएको छ ।
४.	अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालतको रोम विधान,	हस्ताक्षर गरिएको छैन	<ul style="list-style-type: none"> ● स्थायी निकाय हो ● अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालतले व्यक्तिसँग सम्बन्ध राख्दछ ● अपराधको अनुसन्धान गर्ने, कारवाही अगाडि 	<ul style="list-style-type: none"> ● यो एउटा मञ्च हो जसले सरकारको हिस्सा बनेर वा सरकारसँग सम्बन्धित रहेर वा विद्रोहमा संलग्न समूहको हिस्सा वा सम्बन्धित रहेका व्यक्तिहरूका अपराधको सही निरूपण

क्र. सं.	महासन्धि	नेपालले हस्ताक्षर गरेको मिति	महासन्धिको प्रमुख व्यवस्था	महासन्धि अनुमोदन किन ?
			<p>बढाउने र व्यक्तिलाई दण्डित गर्ने हैसियत राख्दछ</p> <ul style="list-style-type: none"> राष्ट्रिय अदालत भन्दा पृथक रूपमा अपराधीमाथि अन्तर्राष्ट्रिय न्यायिक क्षेत्राधिकार प्रयोग गरी आफ्नो राष्ट्रमा आफूले गरेका युद्धअपराध मानवता विरुद्धको अपराध, नरसंहार र आक्रमणको अपराधका लागि राष्ट्रिय न्यायिक क्षेत्राधिकारबाट उम्किन सक्ने तानाशाह र अन्य अपराधीहरूलाई दण्डित गर्न सकिने 	<p>गर्न</p> <ul style="list-style-type: none"> वर्तमान मानवता विरुद्ध हुने गरेको अत्यन्त गम्भीर प्रकृतिका अपराधमा संलग्न व्यक्तिलाई जवाफदेही बनाउन कानूनलाई सम्बन्धित राष्ट्रको कानुनी तथा न्यायिक प्रणालीमा अझ बढी संस्थागत गर्ने कुरामा र मानवअधिकार उल्लंघनको नियन्त्रण गर्नमा सहयोग गर्दछ ।
५.	गैरअन्तर्राष्ट्रिय सशस्त्र संघर्ष सम्बन्धी जेनेभा महासन्धिको अतिरिक्त आलेख, १९७७	हस्ताक्षर गरिएको छैन	<ul style="list-style-type: none"> सबै सशस्त्र द्वन्द्व र अन्तर्राष्ट्रिय सशस्त्र द्वन्द्वका पीडितहरूको संरक्षणसम्बन्धी थप सन्धिपत्र (पहिलो सन्धिपत्र) र उच्च करारीय पक्षको भूमिमा यसको सैन्यशक्ति र विद्रोही सैन्यशक्ति वा अन्य संगठित सशस्त्र समूहहरू जो जिम्मेवार तैनाथीमा रहन्छन्, निरन्तर एवं बन्दोवस्तपूर्वक सैनिक कारवाहीहरू गर्न उक्त भूमिको कुनै निश्चित भाग नियन्त्रणमा लिन्छन् र यस सन्धिपत्रको कार्यान्वयन गर्छन्, उनीहरूमाथि लागू हुनेछ । 	<p>नेपालमा हाल चलिरहेको गैर-अन्तर्राष्ट्रिय प्रकृतिको सशस्त्र द्वन्द्व भइरहेको अवस्थामा र कुनै पनि बेला हुन सक्ने यस्तै प्रकृतिको अर्को द्वन्द्वको अवस्थामा लागू हुने वा सक्रिय हुने हुँदा नेपालले हालसम्म यसलाई अनुमोदन गरी नसकेको र अब बन्ने सरकारले यस प्रलेखलाई प्राथमिकताका साथ अनुमोदन गर्नु जरूरी छ ।</p>

क्र. सं.	महासन्धि	नेपालले हस्ताक्षर गरेको मिति	महासन्धिको प्रमुख व्यवस्था	महासन्धि अनुमोदन किन ?
			<ul style="list-style-type: none"> ● सबै व्यक्तिहरू जो लडाईंमा प्रत्यक्ष रूपमा भाग लिंदैनन् वा जसले भाग लिन छोडेका छन् उनीहरूको स्वतन्त्रतामा बन्देज गरिएको भएता पनि ज्यान, सम्मान र आस्था तथा धार्मिक अभ्यासहरूका हकमा सम्मानयोग्य हुन्छन् र उनीहरूको प्रतिकूल हुने गरी कुनै भेदविना सबै अवस्थाहरूमा मानवीय व्यवहार गर्नुपर्छ । 	
६.	अन्तरदेशीय संगठित अपराध विरुद्धको संयुक्त राष्ट्रसंघीय महासन्धिको मानव विशेष गरी महिला तथा बालबालिकाहरूको बेचबिखनलाई रोक्न, दबाउने र सजाय गर्ने परिपूरक उपलेख,		<ul style="list-style-type: none"> ● उक्त उपलेखमा महिला तथा बालबालिकाको बेचबिखन र शोषणमा रोक लगाएको छ । ● महिला तथा बालबालिकाको आत्मसम्मानको रक्षा गरेको छ । ● फौजदारी न्यायिक प्रक्रियामा पीडितको सहभागिता ग्यारेन्टी गरेको छ । ● पीडितलाई क्षतिपूर्ति र बालबालिकाका आवश्यकतामा विशेष ध्यान दिएको छ । ● उपलेख नेपाली सन्दर्भमा उपयुक्त छ । 	मानव बेचबिखन विरुद्धको अभियानमा यो उपलेख ऐतिहासिक उपलब्धीको रूपमा रहेको छ । मानव बेचबिखनमा संलग्न अपराधीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय संगठित गिरोह रहेको सन्दर्भमा यसको रोकथामको लागि अन्तर्राष्ट्रिय संयन्त्रलाई संस्थागत गर्ने उद्देश्यले यो उपलेख जारी गरिएको हो । मानव अधिकारप्रतिको नेपालको अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धतालाई अझ उजागर गर्न तथा अन्तर्राष्ट्रिय सञ्जाल सहितको मानव बेचबिखन अपराध निर्मूलमा अन्तर्राष्ट्रिय सभ्य

क्र. सं.	महासन्धि	नेपालले हस्ताक्षर गरेको मिति	महासन्धिको प्रमुख व्यवस्था	महासन्धि अनुमोदन किन ?
	२०००			मानव समुदायको काँधमा काँध मिलाउँदै अधि बढ्न उपलेखले प्रदान गरेका लाभहरूबाट नेपाली महिला तथा बालबालिकाहरूलाई लाभान्वित गराउन मानव, विशेष गरी महिला तथा बालबालिकाको बेचबिखनलाई रोक्न, दबाउन र सजाय गर्न, अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा हुने संगठित अपराध विरुद्धको संयुक्त राष्ट्र सन्धीय परिपूरक उपलेख २००० उक्त उपलेखको अनुमोदनको अपरिहार्य छ ।
७.	सबै आप्रवासी कामदारहरू र तिनीहरूको परिवारका सदस्यहरूको अधिकार संरक्षण	हस्ताक्षर गरिएको छैन	<ul style="list-style-type: none"> ● आफ्नो देश भन्दा बाहिर रोजगार गर्ने कामदारहरूको अधिकार संरक्षणका लागि । ● आप्रवासी कामदारहरू र तिनीहरूको परिवारका सदस्यहरूले गरेको कामलाई महत्व दिदै उनीहरूले राष्ट्रको अर्थतन्त्रलाई बलियो बनाउन दिएको योगदानलाई कदर गर्न । 	नेपालको उत्पादनमूलक उद्योगमा गम्भीर ह्रास आएको तथ्य हामी सामु छ । बेरोजगारी तथा द्वन्द्वबाट आक्रान्त युवा, वयस्क, बालबालिका तथा महिलाहरू अत्याधिक मात्रामा कामको लागि बाहिरिएका छन् । यस्तो स्थितिमा

क्र. सं.	महासन्धि	नेपालले हस्ताक्षर गरेको मिति	महासन्धिको प्रमुख व्यवस्था	महासन्धि अनुमोदन किन ?
	सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि १९९०		<ul style="list-style-type: none"> ● अन्तर्राष्ट्रिय समुदायमा आप्रवासी कामदारहरूको महत्वलाई महसुस गराउन तथा उनीहरूमाथि हुने विभिन्न यातना, श्रम शोषण र अपमानजनक व्यवहार विरुद्ध उनीहरूको अधिकार सुनिश्चित गर्न । 	<p>प्रवासमा रहेर काम गर्दा थुप्रै जोखिमहरू भोगेको बाध्यता पनि हाम्रो सामु छ । जसको निम्न कारणहरू प्रमुख छन् ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● स्थानागमन गर्दा उचित तथा पर्याप्त सूचना प्राप्त नहुनु । ● स्थानागमन गर्नु अगाडि पूर्वप्रस्थान तालिमको उचित व्यवस्था नहुनु । ● श्री ५ को सरकारको वैदेशिक नीति अधिकारमुखी सोच नबन्नु । ● श्री ५ को सरकारले अन्तर्राष्ट्रिय आप्रवासी कामदारहरू र तिनीहरूको परिवारको अधिकार संरक्षण सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि १९९० लाई हस्ताक्षर नगर्नु । ● यस महासन्धि अनुरूप अन्य राष्ट्रहरूसँग द्विपक्षीय सम्झौता नगर्नु आदी ।
८.	मानवविरुद्ध लक्षित		<ul style="list-style-type: none"> ● अत्यन्त हानी पुऱ्याउने केही परम्परागत हतियारको 	<ul style="list-style-type: none"> ● मुलुकमा विगत लामोसमयदेखि

क्र. सं.	महासन्धि	नेपालले हस्ताक्षर गरेको मिति	महासन्धिको प्रमुख व्यवस्था	महासन्धि अनुमोदन किन ?
	वारूदी सुरुङ्गको प्रयोग, भण्डारन, उत्पादन तथा ओसारपसारमाथि प्रतिबन्ध तथा तिनका विनाशसम्बन्धी महासन्धि १८ सेप्टेम्बर, १९९७		<p>प्रयोग माथिको प्रतिबन्ध गर्ने,</p> <ul style="list-style-type: none"> मानवविरूद्ध लक्षित वारूदी सुरुङ्गको पूर्ण प्रतिबन्धको आह्वानलाई साथ दिने जनताको विवेकले नै मानवताको सिद्धान्तको विस्तार हुन्छ भन्ने कुरामा जोड दिने, वारूदी सुरुङ्गबाट शिकार भएकाहरूको हेरचाह तथा पुनर्वास तथा सामाजिक र आर्थिक पुनःएकीकरण तथा वारूदी सुरुङ्ग सचेतनता कार्यक्रमका लागि सहायता दिने राज्यपक्षद्वारा भण्डारन गरिएका मानवविरूद्ध लक्षित वारूदी सुरुङ्गको विनाशको लागि सहायता दिने, संयुक्त राष्ट्रसंघ, क्षेत्रीय संगठन, अन्य राज्य पक्षहरू अथवा अन्य सक्षम सरकारी अथवा गैर सरकारी संस्थालाई आफ्नो अधिकारीहरूले विस्तारपूर्वक वारूदी सुरुङ्ग निष्क्रिय तुल्याउने कार्यक्रमको सहयोग गरी अरू कुराहरूका अतिरिक्त मानवविरूद्ध लक्षित वारूदी सुरुङ्ग समस्याको 	<p>सञ्चालित हिंसात्मक द्वन्द्वका क्रममा विभिन्न खालका घातक वारूदे सुरुङ्गमा परी सयौंको मृत्यु हुनाको साथै हजारौंको संख्यामा अपाङ्ग, घाइते, र आजीवन कही हिँड्न नसक्ने गरी थला परेका छन् । विशेषगरी बालबालिकाहरू यस्ता वस्तुहरूको प्रत्यक्ष शिकार बनेका छन् । द्वन्द्वमा संलग्न नभएका व्यक्ति एवं सर्वसाधारणहरूलाई यस्ता घातक वस्तुबाट जोगाउन ।</p> <ul style="list-style-type: none"> आर्थिक विकास, पुनः निर्माणमा अवरोध, चाहेको स्थानमा जान छेकवार तथा आन्तरिक रूपमै उठिबास गरिएकाहरूको बसोबासमा हुने रोकावट र वर्षौंको गोलाबारूदका कारण भएका विषम परिणामहरूको

क्र. सं.	महासन्धि	नेपालले हस्ताक्षर गरेको मिति	महासन्धिको प्रमुख व्यवस्था	महासन्धि अनुमोदन किन ?
			सीमा र क्षेत्र, कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न आवश्यक आर्थिक, प्राविधिक तथा मानव साधन जस्ता कुराहरू निर्धारण गर्न ।	<p>अन्त्य गर्न ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ● अठोट गरिएको मानवविरुद्ध लक्षित वारूदी सुरुङ्गहरू हटाउने आवश्यकतालाई महसूस गरेर, विछ्याइएको मानवविरुद्ध लक्षित वारूदी सुरुङ्ग हटाउने चुनौतीको सामना गर्दै र त्यसको विनासको प्रत्याभूति दिँदै सक्षम र समन्वयात्मक तरिकाले योगदान गर्न, ● वारूदी सुरुङ्ग शीबलफ्लभक० वाट घाइते भएकाहरूलाई हेरचाह र पुनर्वासका साथै सामाजिक तथा आर्थिक पुनःएकीकरणका निम्ति बढी

क्र. सं.	महासन्धि	नेपालले हस्ताक्षर गरेको मिति	महासन्धिको प्रमुख व्यवस्था	महासन्धि अनुमोदन किन ?
				भन्दा बढी चाहना राख्नु, ● मानवविरुद्ध लक्षित वारुदी सुरुङ्ग माथिको पूर्ण प्रतिबन्ध पनि विश्वास जगाउने महत्वपूर्ण उपाय हो भन्ने कुरामा मान्यता दिन ।